

Митрополит Іларіон: об'єднання неможливе, якщо одна зі сторін вважає іншу «єретичною»



Митрополит Іларіон розповів в інтерв'ю виданню «Коммерсантъ » про перспективи возз'єднання Руської Православної Церкви і старообрядців.

- П'ятдесят років тому відбувся Помісний Собор Руської Православної Церкви, на якому було прийнято рішення скасувати «клятви» на старі обряди, накладені Великим Московським Собором 1667 року. Що змінилося для старовірів після Собору 1971 року?

- Рішення Помісного Собору Руської Православної Церкви 1971 року носять історичний характер. Вони знаменують собою серйозну налаштованість Руської Церкви на діалог зі старообрядництвом, що має, звичайно, своєю кінцевою метою подолання багатовікового поділу. Це дуже непростий і нешвидкий шлях, який належить нам усім пройти.

Але рішення Собору допомогли зняти взаємну відчуженість. З'явилися можливості налагодити діалог, брати участь у спільних проектах, виставках, фестивалях. Зараз розвивається співпраця у багатьох областях суспільно-культурного життя. Наприклад, представники Руської Православної Старообрядницької Церкви на чолі з митрополитом Корнилієм щорічно беруть участь у Всесвітньому Російському Народному Соборі та інших форумах, організованих Руською Православною Церквою. Деякі з представників старообрядницьких згод закінчили духовні навчальні заклади Руської Православної Церкви або продовжують в них вчитися. Розвивається паломництво старообрядців до загальноросійських святинь, які перебувають в православних храмах або монастирях.

Є численні приклади ділового співробітництва православних і старовірів на місцевому рівні.

- Деякий час тому Ви заявили, що в Руській Православній Церкві не бачать перешкод для возз'єднання Руської Православної Церкви та Руської Православної Старообрядницької Церкви в лоні єдиної Церкви. На яких умовах це може статися?

- Внутрішня перешкода для цього нам бачиться з боку РПСЦ: об'єднання неможливе, якщо одна зі сторін вважає іншу «єретичною». Загальна необхідна умова для возз'єднання - взаємне визнання один одного православними в області віровчення. На Помісному Соборі Руської Православної Церкви в 1988 році було прийнято «Звернення до всіх, хто дотримується старих обрядів православно віруючих християн, які не мають молитовного спілкування з Московським Патріархатом»; в цьому документі пролунав заклик до діалогу, який може сприяти розвитку взаєморозуміння.

Що стосується організаційної сторони об'єднання, події ХХІ століття ясно показують: всі питання можна вирішити, якщо є добре прагнення обох сторін до відновлення єдності, як це було, наприклад, з возз'єднанням з Руською Зарубіжною Церквою.

- Чи ведуться з боку Руської Православної Церкви спроби почати переговори з приводу об'єднання зі старообрядцями?

- Якщо говорити саме про об'єднання, то таких спроб не було. Характер взаємин до теперішнього часу зводиться не до переговорів про об'єднання, а до дій з подолання відчуженості, яка історично виникла, взаємної недовіри. З обох боків ще чимало упередженості, спотвореного уявлення один про одного. Щоб серйозно говорити про об'єднання, необхідно спочатку усвідомити в богословському і церковно-канонічному сенсі, що ж нас до цього часу поділяє.

- Що перешкоджає об'єднанню двох Церков - тільки розбіжності в церковних обрядах?

- На жаль, не тільки розбіжності в обрядах. У практичному плані старообрядці, наприклад, більш суворо і прямолінійно підходять до застосування церковних канонів і навіть побутових звичаїв (носіння бороди і т.п.). Крім того, є старообрядницькі згоди, де апокаліптичні настрої настільки загострені, що призводять до рішень, які не можна визнати православними (відмова від священства, деяких Таїнств і т.д.).

- Чи можливо, на Ваш погляд, подолати багатовікові розбіжності, і якщо так, то яким чином?

- Звичайно, чим більш тривалий час мало місце роз'єднання, тим важче його долати. А у випадку зі старообрядцями були не тільки розбіжності, а й переслідування з боку влади, аж до самих страшних, що забрали життя тисяч людей або які змусили їх рятуватися втечею за межами держави. Подолати історичну пам'ять непросто.

Тим часом, в Руській Православній Церкві є досвід такого подолання. З 1800 року в її лоні існують так звані єдиновірницькі парафії (зараз зазвичай їх називають старообрядницькими), в яких старообрядці, які возз'єдналися з Церквою, мають можливість молитися за старим руським церковним обрядом і перебувати при цьому в канонічному спілкуванні з її Священноначалієм. Число таких парафій поступово зростає, а при московському храмі Покрова Пресвятої Богородиці

в Рубцові навіть заснований Патріарший центр давньоруської богослужбової традиції, де видається література для старообрядницьких парафій, проходить підготовка паламарів і хористів, проводяться дослідження з музичної медієвістики і історичної літургики.

- Які зараз стосунки у Московського Патріархату з старообрядцями?

- Священноначаліє Руської Православної Церкви глибоко усвідомлює згубні наслідки церковного розколу XVII століття, вважає це національною трагедією, а тому ніколи не ухиляється від можливості якось ці наслідки вилікувати.

Відносини бувають не тільки офіційними, міжцерковними, а й міжособистісними. А в цьому якраз після Собору 1971 року справи йдуть досить сприятливо, взаємна відчуженість поступово згасає. І, треба сказати, возз'єднання багатьох старообрядців з Руською Православною Церквою, нерідко цілими сім'ями, являє собою помітне явище в церковному житті сучасної Росії.

- Руська Православна Церква визнає ієрархію РПСЦ?

- Ієрархія РПСЦ (так звана Білокриницька ієрархія) була одноосібно заснована в 1846 році колишнім митрополитом Босно-Сараєвським Амвросієм (Папагеоргополосом), який на той момент перебував на спокої, в селі Біла Криниця, яке в той час перебувало на території Австро-Угорщини (нині воно відноситься до Чернівецької області України). Законність Білокриницької ієрархії не визнавалася в Російській імперії.

У 2014 році старообрядницький митрополит Московський і всієї Русі Корнилій запропонував почати діалог для вивчення канонічної гідності Білокриницької ієрархії. На першій зустрічі наших представників в Рогозькій слободі в 2015 році була досягнута домовленість продовжити діалог з цієї теми в письмовому форматі. До теперішнього часу обидві сторони обмінялися вже декількома посланнями. Діалог з цієї теми не закінчено, розкривати його деталі вважаю неетичним стосовно наших братів з РПСЦ. Зараз йде робота над черговим посланням православної сторони старообрядцям.

- Якщо припустити, що відбудеться об'єднання Церков, то хто в кого увіллється, Руська Православна Церква в РПСЦ або Руська Православна Старообрядницька Церква в Руську Православну Церкву?

- На мою думку говорити про це поки рано. Якщо справа дійде до об'єднання, сторони знайдуть правильний спосіб, як це було у випадку з РПЦЗ.

- У 2017 році Президент країни відвідав центр російського старообрядництва - Рогозьку слободу. Як Ви ставитеся до прояву інтересу до старовірів з боку світської влади? На Ваш погляд, старообрядці можуть стати впливовою релігійною організацією поряд з Руською Православною Церквою?

- Російська Федерація - багатонаціональна і багатоконфесійна країна. Звісно ж, є цілком природним, що її Президент приділяє увагу національним або конфесійним спільнотам.

Наскільки ж старообрядці можуть стати впливовою силою нашого суспільства, залежить тільки від них самих. Можу лише додати, що саме старообрядництво дуже неоднорідне і досі поділяється на певну кількість згод, які не мають між собою молитовного спілкування. І тенденції до їх віросповідної єдності поки не бачиться, що сильно зменшує їх можливості помітним чином впливати на суспільство. Але це їхня внутрішня справа. А ось діалог з Руською Церквою - це те, що нас стосується безпосередньо. І мені хочеться висловити надію на успішне його продовження.